

Armoede drukte stempel op de bewoners van de Folkingsestraat

Het joodse leven in Groningen

▲ Feest in de joodse buurt met een versierde Folkingestraat tijdens '250 jaar Groninger Ontzet' in 1922.

Het zag er na de Tweede Wereldoorlog niet naar uit dat de synagoge aan de Folklingestraat in Groningen ooit nog weer gebruikt zou worden. Er werd zelfs een wasserij-stomerij in gevestigd en voorzichtig werd al aan slopen gedacht. Gelukkig kwam er een reddingsactie op gang zodat het gebouw hersteld kon worden. En in 1981 werd zowaar een gedeelte opnieuw als synagoge ingewijd. Een ander gedeelte wordt onder meer gebruikt voor tentoonstellingen.

Ook in deze weken. *De Folklingestraat, geschiedenis van de joodse gemeenschap in Groningen* geeft in woord, beeld en geluid een indruk van het leven der joden van ruwweg het laatste kwart van de negentiende eeuw tot de laatste wereldoorlog.

Door **Gerard Berends**

Voor sommigen misschien wel die goede oude tijd, maar menigeen zal daar toch wel genuanceerder over denken. Men hoeft alleen maar te kijken naar de maquettes op de

tentoonstelling van enkele behuizingen, de teksten bij sommige afbeeldingen slechts te lezen om te weten dat het, zeker naar laat-twintigste-eeuwse welvaartsmaatstaven, heel erg is geweest met de armoe - uitzonderingen daargelaten - in de Folklingestraat en omgeving.

De tentoonstelling is overzichtelijk ingedeeld, te beginnen met een afkondiging over gelijkberechtiging en verder met afdelingen als onder meer Verenigingsleven en Integratie. Van enkele huizen is de geschiedenis nagegaan. Bovendien blijkt dat er ook uitbundig feestgeviert kon worden. Ook waren er regelmatig concerten en toneelvoorstellingen. Van de voorwerpen in de vitrines zijn het vooral de siertorens, de Tora-aanwijzers en -schilden en niet te vergeten de Torakroon die de aandacht trekken. Een filmpje laat de bezoeker ooggetuige zijn van de inwijding van de synagoge, elders klinken uit luidsprekers oude verhalen en Hebreeuwse en Jiddische liederen van het Yiladi Trio met onder meer 'S'iz teg faranen, 'ch wil mich dermanen tsoe'ch hob gehat a sjtikl glik', een beetje mazzel dus.

De tentoonstelling is zoals men min of meer met een dergelijk onderwerp kan verwachten. Boeken, tijdschriften, oude kranten, registers, bijvoorbeeld van mensen opgenomen in het Beth ziekenhuis, brieven, affiches, prenten, foto's en wat relikwieën. Alles met veel afwisseling aangeboden zodat het geen studiezaal geworden is maar een aangename kijkkast. En met, voor de Groningers, een blik van herkenning op het verleden. Dat de tentoonstelling dan ook aanslaat, blijkt alleen al uit de vele bezoekers in de eerste weken en uit de verhalen die de bezoekers aan elkaar vertellen.

Verhalen die men soms ook al kent uit de literatuur. Er is zo langzamerhand een we-

reld aan herinneringen geboekstaafd. Als voorbeeld uit de vele zou ik kunnen noemen het onlangs uitgekomen *Zo'n jodenkind heeft geen mooie hengel nodig, verhalen van een joods kind in een hogelands dorp (Warfum, 1895-1900)* uit de pen van oud-onderwijzer IJs Vissel met vele ontroerende verhalen, met name over de omgang tussen joden en christenen. Voor een breder historisch kader van wat men op de tentoonstelling ziet, is er het bij deze gelegenheid verschenen kijken leesboek *De Folklingestraat, geschiedenis van de joodse gemeenschap in Groningen*, samengesteld door Lies Ast-Boiten en Gerben Zaagsme. Met behulp van deskundige medewerkers wordt hier een beeld geschetst van deze 'jodenstraat' gelardeerd met veel historisch materiaal, met onder meer oude krantenartikelen en interviews. De geschiedenis begint al in 1689.

Kenner

Op die beginperiode tot 1813 laat Bert Schut zijn licht schijnen, een kenner op dit gebied die enkele jaren geleden op dit onderwerp promoveerde. Zijn proefschrift is thans als handeseditie te koop. De reeks opstellen in dit boek wordt afgesloten door architectuurhistorica Rita Overbeek over de ontstaans- en bebouwingsgeschiedenis van de Folklingestraat. Andere medewerkers zijn Martha Seinstra, Wout van Bekkum en Henk Kraayenzank.

Groningen, Synagoge t/m 12-3, di t/m vr en zo 13-17 uur.
The Yiladi Trio Songs en Hebrew and Yiddisch 4, uitg. Music and Words, Nieuwegein fl.30.
IJs Visse, Zo'n jodenkind heeft geen mooie hengel nodig, uitg. Callenbach, Baarn fl.24,90.
Boek De Folklingestraat, uitg. Egbert Forsten, Groningen fl.50.
Bert Schut, De joodse gemeenschap in Groningen, uitg. Van Gorcum, Assen fl.55.